ZAMBİYA
ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

1. GENEL BİLGİLER 3

2. GENEL EKONOMİK DURUM 6

3. DIŞ TİCARET 9

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR 12

5. TÜRKİYE ile TİCARET 13

EKLER: 14

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Zambiya Cumhuriyeti
Nüfus	21,71 milyon (IMF 2025 tahmini)
Dil	İngilizce (Yerel dillerden Njanya, Bemba, Tonga ve Lozi öne çıkmaktadır.)
Yüzölçümü	752.614 km^2
Başkent	Lusaka
Başlıca Şehirleri	Lusaka, Copperbelt Bölgesi (Ndola, Kitwe, Solwezi şehirleri), Kabwe, Chipata, Livingstone, Monze
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Para Birimi	Kvaça

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar: BM ve belli başlı tüm ihtisas kuruluşları, ACP, AfDB, AU, Commonwealth of Nations, COMESA, EITI, ICRM, IFRCS, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITUC, PCA, SADC, WCO

Coğrafi Konum

Zambiya, Zambiya Sahraaltı Afrika'sında denize kıyısı bulunmayan bir ülkedir. Afrika'nın güney bölgesinde yer alan Zambiya'nın komşu olduğu ülkeler; kuzeyde Demokratik Kongo Cumhuriyeti; kuzeydoğuda Tanzanya, doğuda Malavi, güneydoğuda Mozambik; güneyde Zimbabwe, güneybatıda Botsvana ve Namibya, batıda Angola'dır.
Bkz. http://www.zambiatourism.com/map

Zambiya, bu ülkeler arasındaki ulaşım yolları bakımından önemli transit konuma sahiptir.

Siyasi ve İdari Yapı

Zambiya tarihinde önemli bir kişi olan Cecil John Rhodes, 1888'de ülkedeki mahalli şeflerle madenler üzerine anlaşmalar imzalamıştır. Ardından, bölgeyi keşif ve geliştirme için İngiltere'nin imtiyaz tanıdığı İngiliz Güney Afrika Şirketini kurmuştur. İngiltere, bu şirkete ülke üzerinde tam ekonomik ve siyasi kontrol imkânı tanımıştır. Nitekim 1924 yılına kadar ülkeyi yöneten esasen bu şirket olmuştur. 1924'te ise İngiliz Hükûmeti kontrolü üzerine alarak, Kuzey Rodezya Himaye Devletini kurmuştur.

Kuzey Rodezya (şimdiki Zambiya), Güney Rodezya (şimdiki Rodezya) ve Nyasaland (şimdiki Malavi), 1953 yılında "Rodezya ve Nyasaland Federasyonu"nu kurmuştur. Ancak yerel halkın çoğunluğu, yönetimin beyaz nüfusun elinde olması nedeniyle muhalefet etmiştir. Kuzey Rodezya (şimdiki Zambiya), Nyasaland Federasyonundan 1962 yılında ayrılmıştır. Nitekim 31 Aralık 1963 tarihinde ise Federasyon dağılmıştır.

1964 Ocak tarihinde Kuzey Rodezya'da iç bağımsızlık tanıyan bir anayasa uyarınca seçimler yapılmıştır. 24 Ekim 1964 tarihinde ülke, "Zambiya" ismini alarak bağımsızlığını kazanmıştır.

Bağımsızlığını kazanmasından sonra devlet başkanı olan Kenneth Kaunda 1991'de yapılan başkanlık ve parlamento seçimlerini kaybedinceye kadar bu görevine devam etmiştir. 1991 yılında düzenlenen ilk çok partili seçimleri kazanan Frederick Chiluba bir sonraki devlet başkanı olmuştur. Sırasıyla, Levy Mwanawasa, Michael Sata sonraki devlet başkanları olmuştur.

Zambiya, genel olarak, İngiltere'den ayrılarak bağımsızlığını kazandığı 1964 yılından bu yana, demokratik yönetimler tarafından kesintisiz yönetilmiştir. Ülke, dengeli, huzurlu ve barışçıl sosyal yapısıyla dikkati çekmektedir.

Faydalı link (İngilizce): http://www.bbc.com/news/world-africa-14113084 (Zambia Profile - Timeline)

İdari Yapı

Merkezi Yönetim:

Zambiya Cumhuriyeti, çok partili siyasi hayata sahip olup, tek parlamentolu Başkanlık sistemiyle yönetilmektedir. Zambiya Başkanı, devletin, ordunun ve yürütmenin başındadır. Devlet başkanı, anayasaya göre 5 yılda bir doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Devlet başkanı (ve diğer seçilmişler), en fazla iki 5-yıllık-dönem görev yapabilmektedir.

Yürütme; başkan, başkan yardımcısı ve bakanlar kurulundan oluşmaktadır. Başkan, başkan yardımcısını ve bakanları seçilmişler arasından atamaktadır. Başkan yardımcısı ve bakanların görevi, başkana politika önerilerinde bulunmaktır. Bakanlar, aynı zamanda Parlamentoya karşı sorumludur. Başkan, Parlamentoyu feshedip, genel seçim ilan edebilmektedir.

Yasama; Başkan ve Parlamentodan oluşmaktadır. Parlamento üyeleri, 5 (beş) yılda bir seçilmektedir. Parlamentoda, 2018 yılı itibariyle, 166 üye bulunmaktadır. Parlamentonun 8 üyesi, devlet başkanı tarafından doğrudan atanmıştır. Parlamentodan geçen taslakların (*Bill*) yasalaşması (*Law*) için Başkan tarafından onaylanıp imzalanması gerekmektedir. Yasaların uygulanması, "*Statutory Instruments*" isimli ilave hukuki düzenlemeler aracılığıyla netleştirilmektedir.

Mahkemeler, yürütmeden bağımsızdır. Ancak yüksek mahkeme hâkimleri (*Chief Justice, Supreme Court, High Court Judges*), yargı komisyonunun tavsiyesi üzerine Başkan tarafından atanmaktadır. Mahkemeler, Federal Mahkeme (*Supreme Court*), Yüksek Mahkeme (*High Court*), Bölge Mahkemeleri (*Magistrate Courts*), Yerel Mahkemeler ve Ticaret Mahkemeleri vb. olarak sınıflandırılmaktadır. Hukuk sistemi, daha çok İngiliz hukukuna dayanmakta olup, ulusal ve geleneksel hukuk da önemlidir.

Yerel Yönetim:

Ülke, 9 eyalete (vilayete) ayrılmıştır. Her vilayet, merkezi yönetim tarafından atanan bir Bakan (Bkz. http://www.parliament.gov.zm/ministers/provincial) tarafından idare edilmektedir. Vilayet Bakanlıkları, Yerel Yönetim Bakanlığı (Ministry of Local Government) ile

koordinasyon halindedir. Vilayetler kapsamında toplam 72 yerel idare veya konsey yer almaktadır. (Başkent) Lusaka Şehir Konseyi, dört konseyden biridir. Ülkede, 12 adet Belediye Konseyi (Municipal Councils) ve 56 Belde Konseyi (District Council) bulunmaktadır. Belde Konseyleri, nispeten daha küçük ve kırsal kökenli otoritelerden oluşmaktadır.

Konseyler; ilgili beldelerden seçilmiş Parlamenterler ve Konsey üyeleri dâhil tüm seçilmişlerden ve bölgedeki yerel liderlerin (*chiefs*) atadığı iki temsilciden oluşmaktadır. Yerel idarelerde belediye başkanı (mayor) / başkan yardımcısı (deputy mayor) kadar belde kâtibi (*town clerk*) veya belde genel sekreteri (*district secretary*) de önemli pozisyonlardır.

Faydalı link: https://www.lgazambia.org.zm (*The Local Government Association of Zambia*)

Nüfus ve İstihdam

Zambiyalıların çoğu, Bantu kabilelerine mensuptur. Bantular, M.S. 1200 yıllarında Kongo havzasından göç etmiştir. Zambiya'da bugün itibariyle 9 büyük etnik grup (Bemba, Tonga, Çeva, Lozi, Nsenga, Tumbuka, Ngoni, Lala ve Kaonde) ve 70'den fazla kabile vardır. Güneybatıda Barotseler (*Barotseland*), kuzeyde Bembalar, doğuda Çeva ve güneyde Tonga önemli etnik gruplardır.

Zambiya nüfusunun çoğu kırsal kesimde yaşamaktadır. Ancak şehirlerde nüfus yoğunluğu fazladır. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu şehir ise başkent Lusaka'dır.

Zambiya'da yerleşik Avrupa kökenli nüfusun çoğu (toplam nüfusun % 1,5 civarında) şehirlerde veya şehirlere yakın verimli tarımsal arazilerde ikamet etmektedir.

Ekonomideki en önemli sorunlardan biri, yüksek işsizlik oranıdır. Ülkede okur-yazarlık oranı makul düzeylerdedir. Kalifiye işgücüne erişim konusunda sıkıntılar gözlenebilmektedir. Kalifiye iş gücü sorununun temelinde eğitim kalitesi düzeyi yatmaktadır.

Doğal Kaynaklar

Zambiya, bakır, kobalt, çinko, kurşun, kömür, zümrüt, altın, gümüş ve uranyum gibi çok çeşitli doğal kaynaklara sahiptir. Yarı değerli taşlar ve kobalt üreticisi ülkeler arasında yer alan Zambiya aynı zamanda turmalin, ametist ve akuamarin üreticisi olarak ta tanınmaktadır.

Zambiya yüzölçümünün %31,7'si tarım arazisi olup %4,8'si ise ekilebilir arazidir. Ülkenin %66,3'ü ormanlık alanlardır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
GSYİH (Cari Fiyatlar - milyar $)	27,58	26,33	29,37	33,95	39,7	43,7	46,86	50,43
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	5,4	4	5,8	6,4	6,5	5,1	4,8	4,8
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar - $)	1 341	1 246	1 353	1 523	1 736	1 862	1 947	2 044
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	10,9	15	14,2	9,2	7,4	7	7	7
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-3	-2,6	1,3	2,7	3,7	3,8	3,4	3,3
Nüfus (milyon)	20,57	21,14	21,71	22,29	22,87	23,47	24,07	24,68
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	129,1	114,9	-	-	-	-	-	-

(*) Tahmini veriler
Kaynak: IMF-2025

Ekonomik Yapı

Zambiya, Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre en az gelişmiş ülkeler (EAGÜ) kategorisinde sayılmaktadır. Bu nedenle, ülkenin gelişiminde uluslararası kalkınma yardımları önemli bir rol oynamaktadır.

Dünya Bankası, Zambiya'yı 2010 yılından bu yana "düşük orta gelir grubu" (*lower middle income*) ülkeler kategorisinde saymaktadır. Aynı kategorideki diğer Afrika ülkeleri arasından; Gana, Kenya, Nijerya, Kamerun, Sudan, Moritanya, Fas, vb. ülkeler sayılabilir.

Ülke ekonomisi, yapısal çeşitlilik bakımından sınırlı olup, ağırlıklı olarak tek tip ürüne (mısır) ve tek tip madene (bakır) dayanmaktadır. Mısır, halkın temel besin kaynağıdır. Bakır ise ülke ekonomisinin belkemiğini oluşturmaktadır. Daha çok uluslararası piyasalarda belirlenen bakır fiyatları, Zambiya ekonomisini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, mısır ve bakır fiyatları, sosyal ve ekonomik refahın belirleyicisi konumundadır.

GSYİH'nin yaklaşık %15'i madencilik ve taş ocağı vb. bağlı sektörlerden, yaklaşık %15'i müteahhitlik ve gayrimenkul sektörlerinden, yaklaşık %10'u tarım (balıkçılık ve orman ürünleri dâhil), yaklaşık %8 imalat sektöründen ve geri kalanı ise perakende mağazacılık/toptancılık (yaklaşık %20), ulaştırma/depolama, eğitim, finansal hizmetler vb. hizmet sektörlerinden oluşmaktadır. Zambiya'da çalışan nüfusun çoğunluğu (>%50) hizmet sektöründe, yaklaşık %15'i tarım, %12'si madencilik ve yaklaşık %10'u imalat sektörlerinde istihdam edilmektedir.

Ekonomideki en ciddi sorunlar arasında kamu borçlarının düzeyi ve sürdürülebilirliği belirtilebilir.

Ülkede, uluslararası finansman ve yapısal reform ihtiyacı önemini korumaktadır. Bu nedenle, ekonominin çeşitlendirilerek güçlendirilmesine ve maden sektörüne bağımlılığını azaltmaya yönelik çalışmalar, yatırımlar ve kalkınma projeleri önem arz etmektedir.

Ekonomi Politikaları

Önceleri yabancı sermayenin elinde bulunan maden işletmeleri, 1969'dan itibaren zamanla devletleştirilmiştir. 90'lı yılların başlarından bu yana süregelen ekonomik politikalar kapsamında ise ülkede "serbest piyasa ilkeleri" ciddi düzeyde uygulanmaktadır. Ancak kamu sektörü halen ekonomide önemli bir yer tutmaktadır.

Ülkede, yabancı yatırımcılara yönelik olumlu bir tutum bulunmaktadır. Ülkede şirket kurmak oldukça sade prosedürlere tabidir. Ancak yabancı yatırımcıların, yerel işgücünü tercih etmesi ve yerel çalışanlara mesleki eğitim imkânı sağlaması beklenmektedir. Bu bağlamda, işçi vizesi uygulamaları dikkat edilmesi gereken önemli bir alandır.

Zambiya iç piyasasında faal yabancı yatırımcı ülkeler arasında, Çin Halk Cumhuriyeti, Güney Afrika Cumhuriyeti, Mısır ve Hindistan öne çıkmaktadır. Avrupa (İtalya, Yunanistan, Almanya, vb.) ve Ortadoğu (Lübnan, Ürdün, vb.) kökenli firmalar da bulunmaktadır.

Zambiya, BM kayıtlarına göre EAGÜ statüsünde olup, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi olan 36 ülkeden biridir. Ülke, aynı zamanda, COMESA (Güney ve Doğu Afrika Ortak Pazarı), SADC (Güney Afrika Kalkınma Ortaklığı) gibi bölgesel ticari örgütlenmelere üyedir.

Zambiya, "Tripartite Serbest Ticaret Anlaşması"nı da imzalamış olup, bahsekonu anlaşma kapsamında SADC, COMESA ile EAC (Doğu Afrika Ortaklığı) kapsamında bölge ticaretinin serbestleştirilmesine ilişkin olarak hâlihazırda elde edilmiş kazanımların ilerletilmesi ve nihayetinde mal ve hizmet bakımından tek bir pazar oluşturulması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda, Zambiya'nın gerek Sahra-altı Afrika ülkeleriyle gerek diğer ülkelerle ilişkilerinde uluslararası ticaret önemli bir rol oynamaktadır. Önde gelen uluslararası ticaret ortakları arasında İsviçre, Güney Afrika Cumhuriyeti, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan sayılabilir. Son dönemlerde ise özellikle Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kenya ve Angola gibi Sahra-altı Afrika ülkeleri; Suudi Arabistan, Kuveyt ve BAE (Birleşik Arap Emirlikleri) gibi Ortadoğu ülkeleri ve Singapur gibi Uzakdoğu ülkeleriyle gelişen ticari bağlar dikkati çekmektedir.

Zambiya, net ithalatçı bir ülkedir. Bakır fiyatlarındaki artışa ve artan üretime bağlı olarak 2020 yılından itibaren geçmiş yıllardan süregelen ticaret açığının yerini ticaret fazlasına bırakmaya başlamıştır.

Ekonomideki en ciddi yapısal sorun olarak borçların sürdürülebilirliği ve ekonominin tek tip ürüne (bakır ve mısır) dayanıyor olması belirtilebilir.

Mevcut ekonomik olumsuzluklara rağmen Zambiya ekonomisi, genel olarak hızlı bir değişim ve gelişme yolundadır. Başkent Lusaka, bölgenin en hızlı büyüyen şehirlerinden biridir.

Komşu ülkelerle kıyaslandığında iş seyahatleri ve yatırım ziyaretleri bakımından güvenli bir konumda bulunmaktadır.

3. DIŞ TİCARET

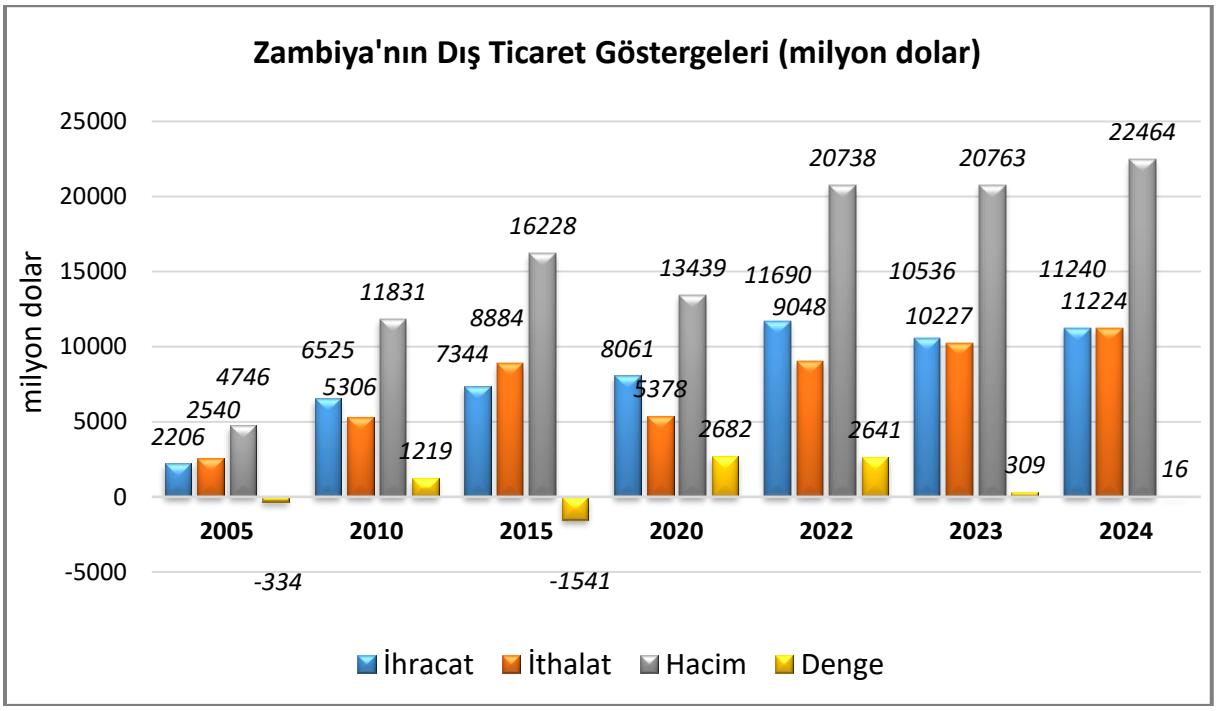
Genel Durum

Geçmiş yıllarda ihracat ve ithalat değerleri birbirine çok yakın seyreden Zambiya'nın özellikle son iki yılda ihracatının önemli oranda arttığı görülmektedir.

Zambiya'nın en önemli ihraç malları bakır, nikel, elektrik enerjisi, tütün, çimento, sular, kükürt, tütün, eşya taşımaya mahsus motorlu araçlar, çimento, sular, kıymetli taşlar, çinko ve ferro alaşımlardır.

Ülkenin en çok ithal ettiği ürünler arasında ise petrol yağları, kamyon ve kamyonet, azot, kükürt, elektrik enerjisi, otomobiller, traktörler, ilaçlar, dondurulmuş balıklar ve iş makineleri sayılmaktadır.

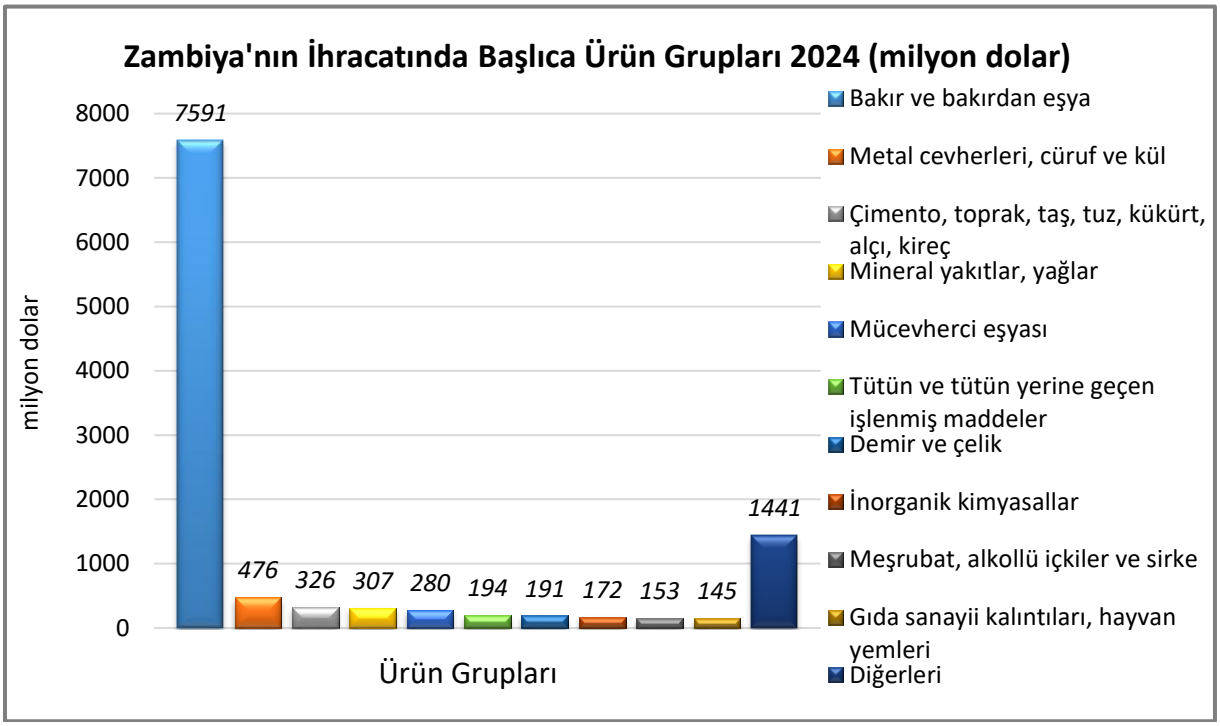
Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak:Trademap-Direct Data/Zambiya

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

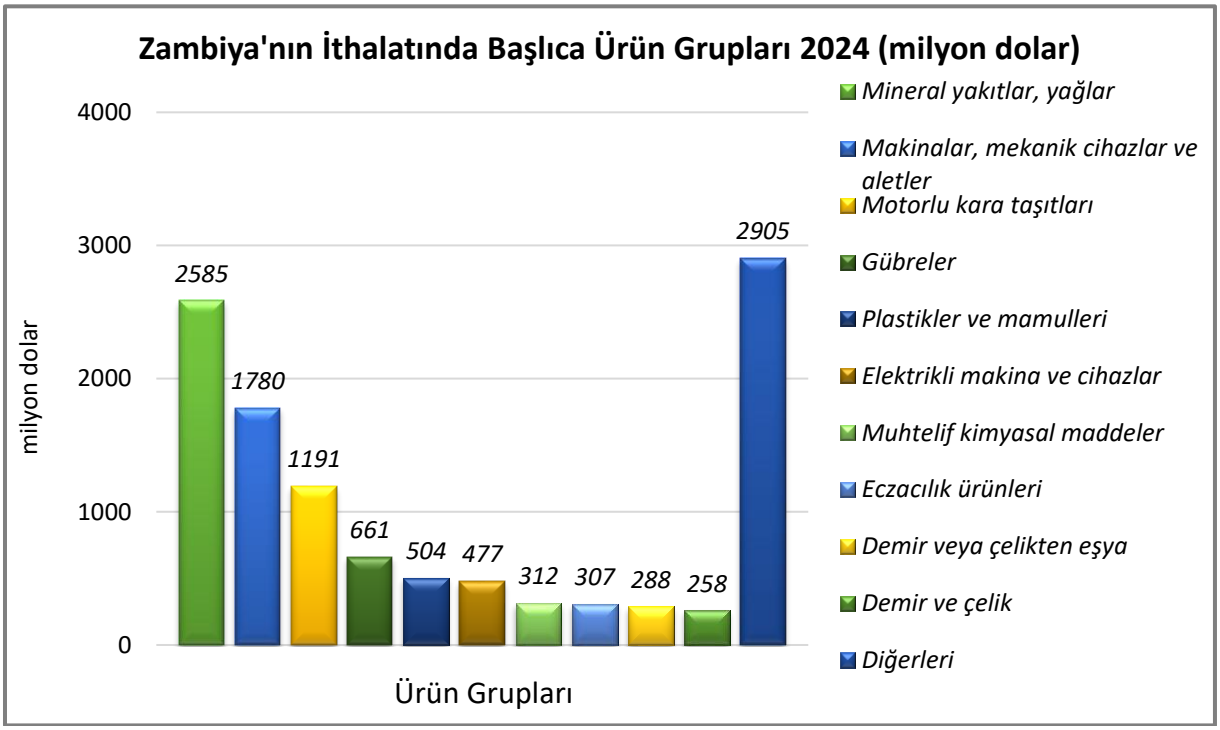
İhracat

Kaynak:Trademap-Direct Data/Zambiya

Detaylı tablo için tıklayınız

İthalat

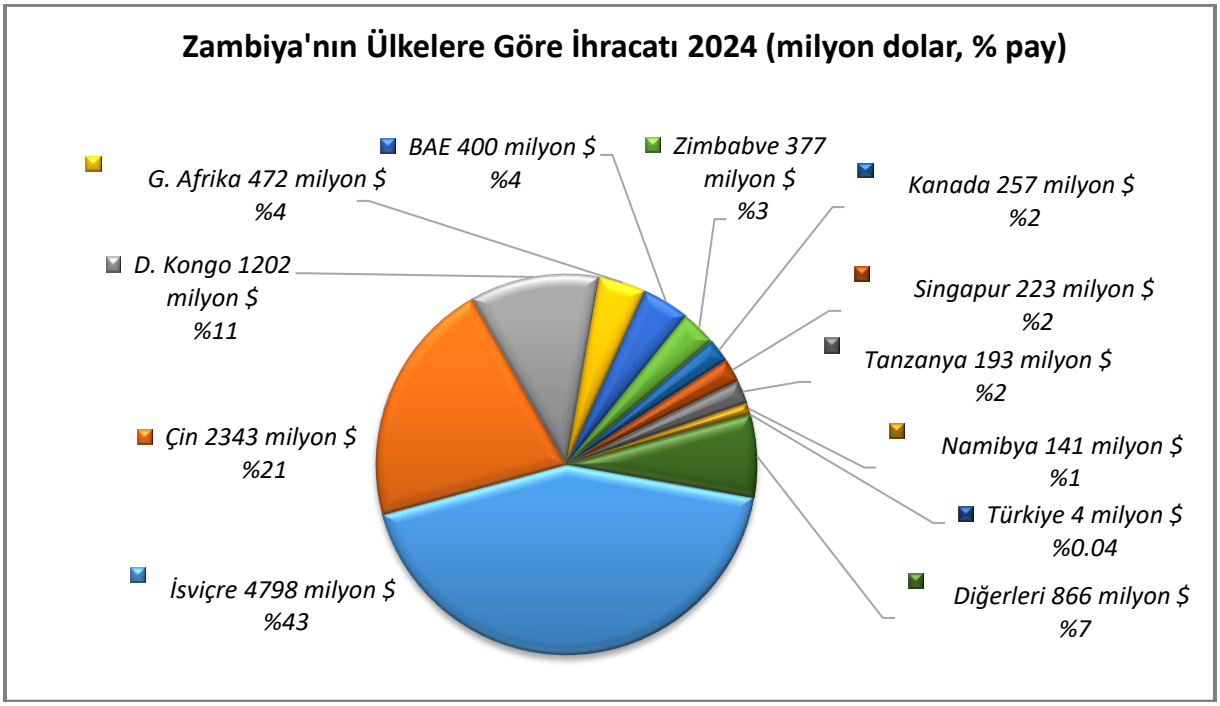

Kaynak:Trademap-Direct Data/Zambiya

Detaylı tablo için tıklayınız

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

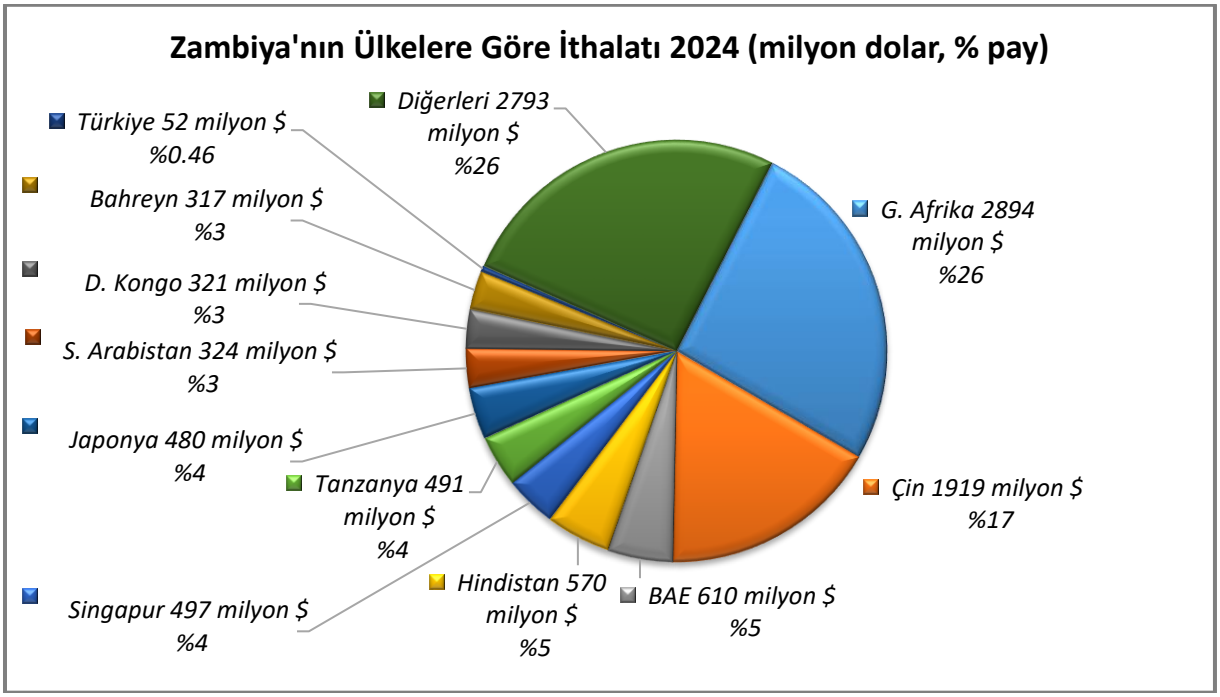
İhracat

Kaynak:Trademap-Direct Data/Zambiya

Detaylı tablo için tıklayınız

İthalat

Kaynak:Trademap-Direct Data/Zambiya

Detaylı tablo için tıklayınız

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Economist Intelligence Unit verilerine göre 2026 yılında Zambiya'ya Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) girişinin 1,2 milyar dolar olması beklenmektedir. Yurtdışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH'ya oranının %3,1 olacağı tahmin edilmektedir.

Ülke Dışından Gelen ve Ülke Dışına Giden Doğrudan Yatırımlar

	2024	**2025***	**2026***	**2027***	**2028***	**2029***	**2030***
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon $)	1 178,20	965,42	1 212,69	1 424,64	1 500,47	1 729,07	1 536,79
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	4,47	3,00	3,10	3,40	3,30	3,50	3,00
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon $)	139,00	-160,62	-166,64	-154,09	-144,48	-128,84	-153,68

(*) Tahmini Veriler
Kaynak: EIU-2026

5. TÜRKİYE ile TİCARET

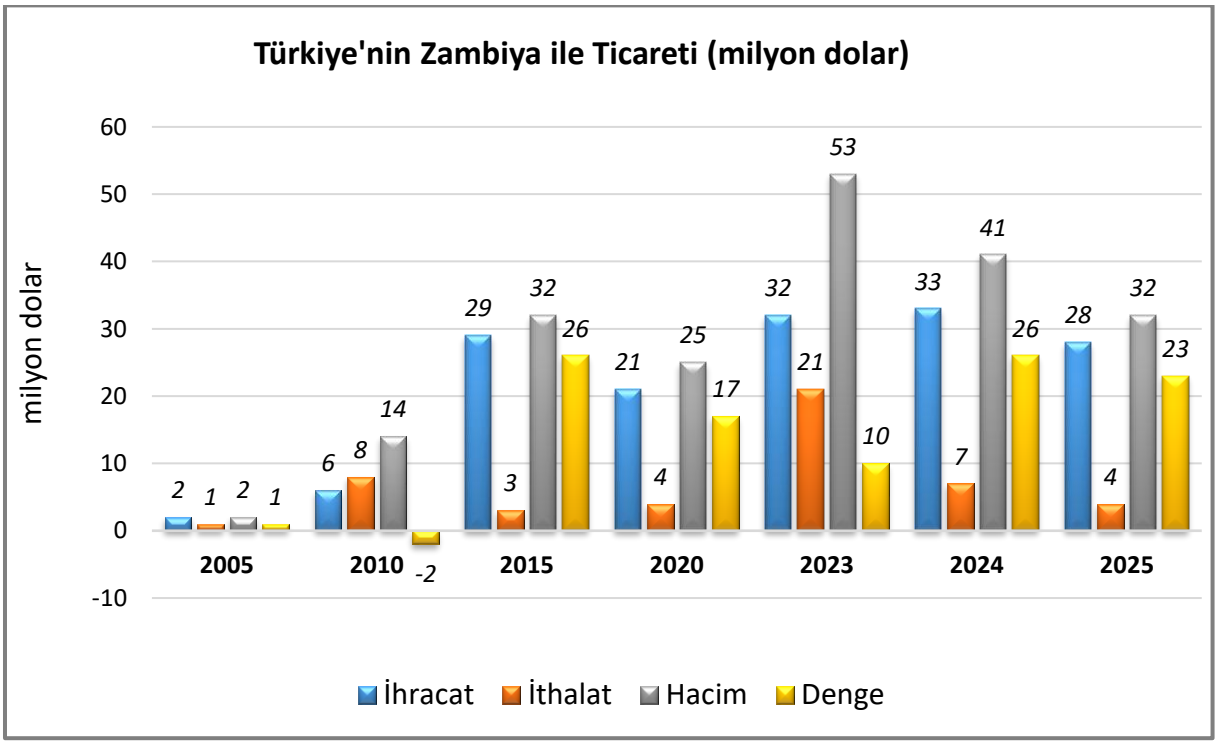
Genel Durum

Zambiya'ya yönelik ihracatımız 2024 yılında 33 milyon dolar, 2025 yılında ise 28 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin Zambiya'dan ithalatı 2024 yılında 7 milyon dolar, 2025 yılında ise 4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Zambiya'ya 2025 yılında en çok ihracat yaptığımız ürünler 4'lü GTİP bazında sırasıyla, tarım makineleri, inşaat aksamı, maden işleme makineleri, halılar, plastik ambalaj malzemeleri, karayolu taşıtları için aksam ve parçalar, iş ve maden makinelerinin aksam ve parçalarıdır.

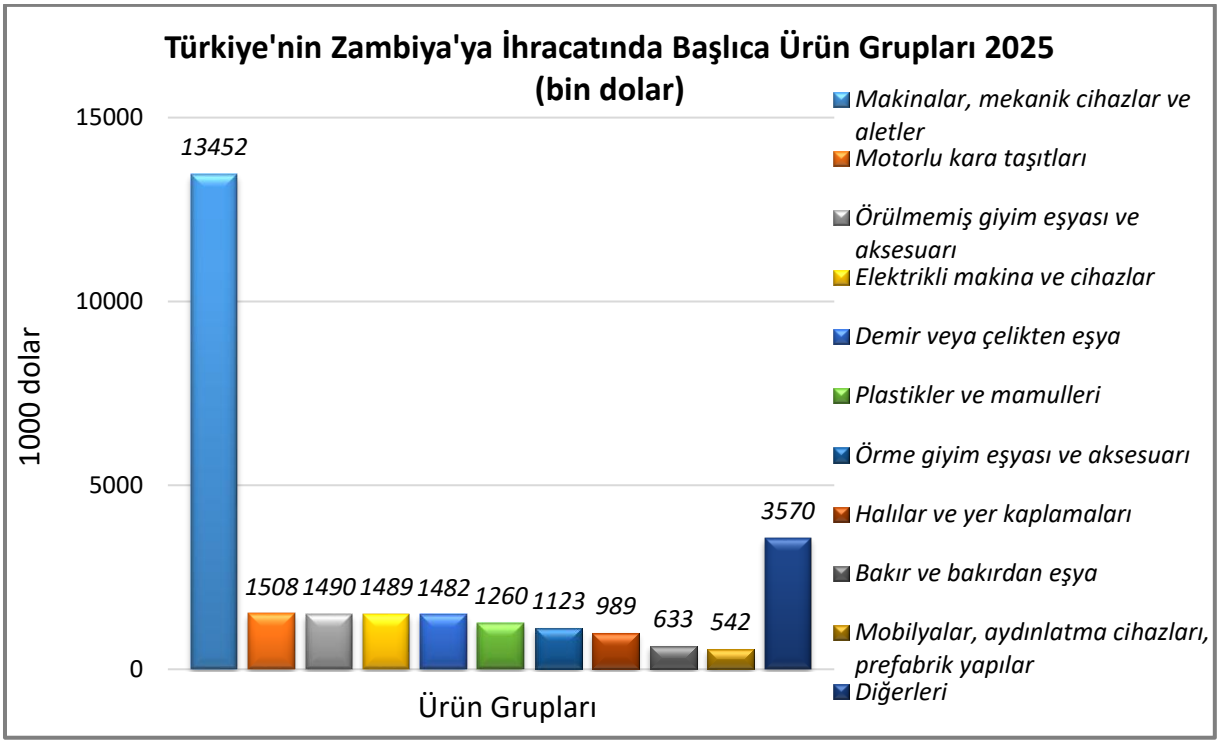
Söz konusu ülkeden 2025 yılında en çok ithal ettiğimiz ürünler 4'lü GTİP bazında sırasıyla, tütün ve tohumlardır.

Türkiye-Zambiya Dış Ticareti

Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye

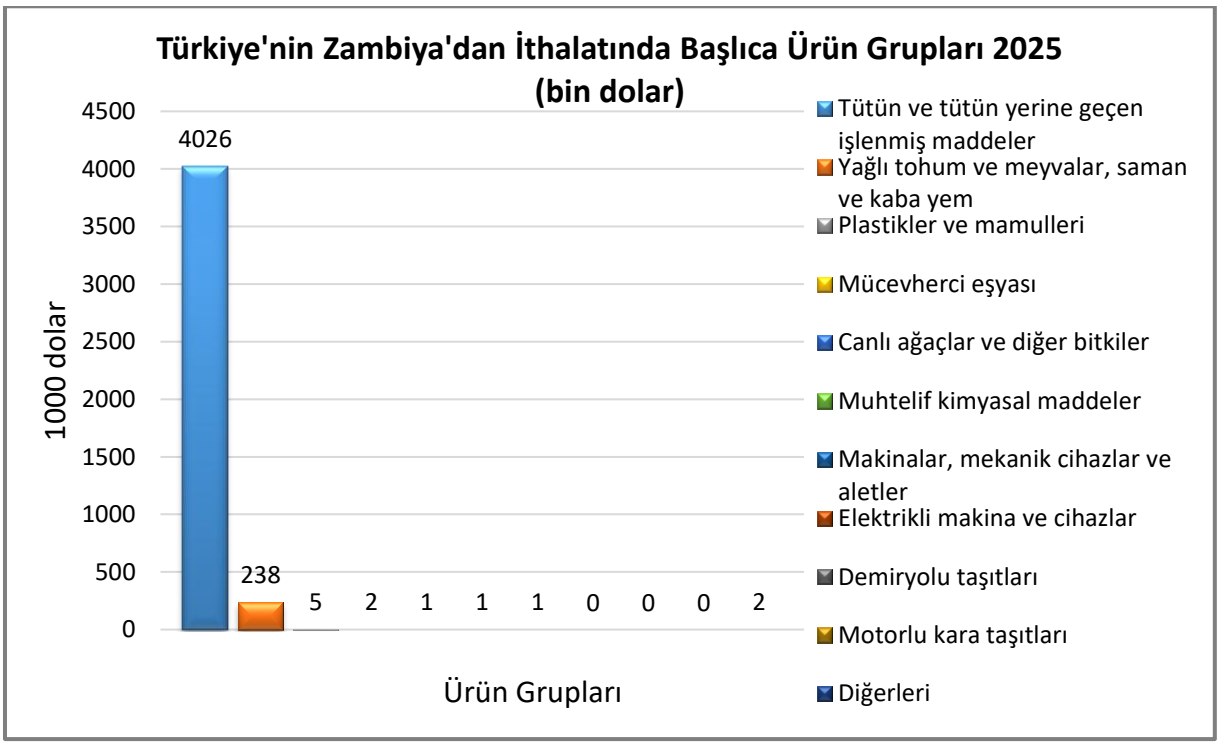
Türkiye'nin Zambiya'ya İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak:Trademap-Direct Data/Türkiye

Detaylı tablo için tıklayınız

Türkiye'nin Zambiya'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak:Trademap-Direct Data/Türkiye

Detaylı tablo için tıklayınız

EKLER:

<u>EK-1</u>: Zambiya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2022	2023	2024	Pay (%, 2024)	Değişim (%, 2023-2024)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			**11 689 732**	**10 535 675**	**11 240 380**	**100**	**6,7**
1.	7402	Rafine edilmemiş bakır; elektrolitik rafine için bakır anotları	6 155 831	5 081 333	5 844 526	51,8	15
2.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	1 893 426	1 646 762	1 665 054	14,8	1,1
3.	2604	Nikel cevherleri ve konsantreleri	119 218	134 043	323 702	2,9	141,5
4.	2716	Elektrik enerjisi	301 334	401 228	278 653	2,5	-30,5
5.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	133 468	166 504	186 374	1,7	11,9
6.	2523	Çimento	124 804	150 417	160 821	1,4	6,9
7.	2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcılı, lezzetlendirilmiş)	150 121	144 623	144 906	1,3	0,2
8.	7104	Sentetik veya terkip yoluyla elde edilen kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	0	205	119 291	1,1	58090,7
9.	2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	4 562	73 838	116 428	1	57,7
10.	7202	Ferro alyajlar	222 559	129 736	112 034	1	-13,6
11.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	55 423	46 339	111 735	1	141,1
12.	2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve kolloidal kükürt hariç)	303 518	287 348	111 507	1	-61,2
13.	3402	Yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç)	93 041	103 795	89 936	0,8	-13,4
14.	3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	2 659	43 449	89 544	0,8	106,1
15.	6815	Taştan ve diğer minerallerden eşya	19 195	3 154	84 840	0,8	2589,9

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

EK-2: Zambiya'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2022	2023	2024	Pay (%, 2024)	Değişim (%, 2023-2024)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			**9 048 377**	**10 226 926**	**11 268 015**	**100**	**10,2**
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	481 576	1 819 913	2 151 822	19,1	18,2
2.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	340 191	599 334	478 123	4,2	-20,2
3.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	391 793	456 044	342 078	3	-25
4.	8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	96 841	119 720	318 841	2,8	166,3
5.	2716	Elektrik enerjisi	1 754	9 033	316 677	2,8	3405,8
6.	3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	267 539	216 968	263 125	2,3	21,3
7.	8703	Otomobiller	210 951	271 936	232 955	2,1	-14,3
8.	8701	Traktörler	233 292	301 456	231 360	2,1	-23,3
9.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	241 906	179 114	222 129	2	24
10.	303	Balıklar (dondurulmuş)	140 095	163 834	164 952	1,5	0,7
11.	8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	107 881	153 534	158 638	1,4	3,3
12.	2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	375 721	102 991	148 162	1,3	43,9
13.	8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	143 578	139 278	141 043	1,3	1,3
14.	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	134 765	125 970	136 909	1,2	8,7
15.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	122 299	117 689	135 420	1,2	15,1

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

EK-3: Zambiya'nın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2022	2023	2024	Pay (%, 2024)	Değişim (%, 2023-2024)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		**11 689 732**	**10 535 675**	**11 240 380**	**100**	**6,7**
1.	İsviçre	4 505 556	4 364 103	4 797 775	42,5	9,9
2.	Çin	2 416 479	1 869 446	2 342 788	20,8	25,3
3.	D. Kongo	1 594 892	1 619 352	1 201 625	10,7	-25,8
4.	G. Afrika	268 710	394 915	471 756	4,2	19,5
5.	BAE	36 497	37 636	399 989	3,5	962,8
6.	Zimbabve	265 138	300 070	376 523	3,3	25,5
7.	Kanada	314	50 359	257 428	2,3	411,2
8.	Singapur	0	567 411	223 271	2	-60,7
9.	Tanzanya	5 082	139 409	193 245	1,7	38,6
10.	Namibya	117 054	150 039	141 059	1,3	- 6
11.	Malavi	2 828	137 296	138 013	1,2	0,5
12.	Hindistan	0	94 921	136 085	1,2	43,4
13.	Botsvana	62 738	181 549	128 319	1,1	-29,3
14.	Hong Kong	0	108 223	93 998	0,8	-13,1
15.	Kenya	0	50 669	38 596	0,3	-23,8
…	…	…	…	…	…	…
33.	Türkiye		5 139	4 318	0,04	- 16

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

EK-4: Zambiya'nın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2022	2023	2024	Pay (%, 2024)	Değişim (%, 2023-2024)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		**9 048 377**	**10 226 926**	**11 268 015**	**100**	**10,2**
1.	G. Afrika	2 715 109	2 635 062	2 893 740	25,7	9,8
2.	Çin	1 402 954	1 655 576	1 919 205	17	15,9
3.	BAE	686 973	838 665	609 933	5,4	-27,3
4.	Hindistan	0	573 580	569 888	5,1	-0,6
5.	Singapur	0	374 266	497 238	4,4	32,9
6.	Tanzanya	0	289 561	491 250	4,4	69,7
7.	Japonya	0	545 176	479 802	4,3	- 12
8.	S. Arabistan	0	321 239	323 710	2,9	0,8
9.	D. Kongo	660 337	183 514	320 534	2,8	74,7
10.	Bahreyn	375	270 414	316 681	2,8	17,1
11.	ABD	244 864	256 000	312 372	2,8	22
12.	Mozambik	0	103 117	230 631	2	123,7
13.	Almanya	107 060	121 690	214 577	1,9	76,3
14.	Namibya	0	180 498	189 003	1,7	4,7
15.	Moritus	0	192 948	157 110	1,4	-18,6
…	…	…	…	…	…	…
25.	Türkiye		35 318	52 094	0,46	47,5

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

Ek-5: Türkiye'nin Zambiya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2023	2024	2025	Pay (%, 2025)	Değişim (%, 2024-2025)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			**31 517**	**33 181**	**27 538**	**100**	**-17**
1.	8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	4 175	7 609	5 095	18,5	-33
2.	8479	Kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makinalar ve mekanik cihazlar	715	1 038	2 212	8	113,1
3.	8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	1 101	1 248	1 379	5	10,5
4.	5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	1 205	547	966	3,5	76,6
5.	3923	Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	475	1 216	939	3,4	-22,8
6.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	1 331	1 006	938	3,4	-6,8
7.	8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	1 459	1 047	873	3,2	-16,6
8.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	3 404	1 866	715	2,6	-61,7
9.	7409	Bakır saclar, levhalar, yapraklar ve şeritler (kalınlıkları 0,15 mm. yi geçenler)	0	416	544	2	30,8
10.	6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	447	478	523	1,9	9,4
11.	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	122	271	471	1,7	73,8
12.	6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	391	502	428	1,6	-14,7
13.	8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	135	84	409	1,5	386,9
14.	8502	Jeneratörler	286	636	331	1,2	-48
15.	8428	Kaldırma, elleçleme, yükleme, boşaltma makinaları (asansörler, yürüyen merdivenler, konveyörler, teleferikler gibi)	87	698	327	1,2	-53,2

Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye

<u>Ek-6</u>: Türkiye'nin Zambiya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2023	2024	2025	Pay (%, 2025)	Değişim (%, 2024-2025)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			**21 097**	**7 462**	**4 276**	**100**	**-42,7**
1.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	6 564	954	4 026	94,2	322
2.	1209	Ekim amacıyla kullanılan tohum, meyve ve sporlar	0	30	238	5,6	693,3
3.	3926	Plastikten diğer eşya	9	1	5	0,1	400
4.	7103	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	28	23	2	0	-91,3
5.	8409	Sadece veya esas itibariyle 84.07 veya 84.08 pozisyonlarındaki motorların aksam ve parçaları	0	3	1	0	-66,7
6.	603	Buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun kesme çiçek ve çiçek tomurcukları	0	0	1	0	-
7.	3802	Aktif hale getirilmiş karbon (aktif kömür), tabi mineral maddeler ve hayvansal karalar	0	0	1	0	-

Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye